

Hur hanterar väljare makroekonomiska signaler?

Reaktioner på tillväxt, arbetslöshet,
inflation och aktiemarknad

Love Christensen

Mikael Persson

Jana Schwenk

Hur hanterar väljare makroekonomiska signaler?^a

Reaktioner på tillväxt, arbetslöshet, inflation och aktiemarknad

av

Love Christensen^b, Mikael Persson^c & Jana Schwenk^d

2025-06-12

Sammanfattning

Forskning om ekonomisk röstning hävdar att väljare belönar regeringar när ekonomin går bra och straffar dem när den går sämre. Men ekonomin består av flera dimensioner, och vi vet lite om hur väljare hanterar olika ekonomiska signaler samtidigt. Denna studie undersöker hur väljare reagerar på tillväxt, arbetslöshet, inflation och börsutveckling genom experimentella studier i Tyskland, Sverige och USA. Resultaten visar att väljare ser sambanden mellan dessa faktorer och deras inverkan på både den egna ekonomin och samhället i stort. Alla fyra signaler påverkar självständigt synen på ekonomisk politik och röstning, men inflation framstår som den mest avgörande faktorn. Våra resultat belyser hur flera ekonomiska signaler samtidigt formar demokratiskt ansvarsutkrävande.

^a Rapporten är en förkortad populärversion av Christensen, Persson och Schwenk (2025), som innehåller utförligare redogörelser och fullständiga resultat. Studien har finansierats av IFAU. Vi tackar Axel Cronert, Martin Lundin, Pär Nyman, Jordan Ragusa, Guido Tiemann och Christopher Wratil för värdefulla kommentarer. Vi tackar även konferensdeltagare på APSA 2022 i Montreal, SPSA 2023 i S:t Petersburg, Florida, samt seminariedeltagare vid IFAU i Uppsala, European University Institute i Florens och Wiens universitet.

^b love.christensen@gu.se, Aarhus universitet och Göteborgs universitet.

^c mikael.persson.3@gu.se, Göteborgs universitet.

^d jana.schwenk@gu.se, Göteborgs universitet.

Innehållsförteckning

1	Introduktion	3
2	Ekonomisk röstning.....	4
3	Fyra typer av ekonomiska bedömningar.....	5
4	Bakgrund – utvecklingen av makroekonomiska indikatorer över tid.....	7
5	Experiment med makroekonomisk information	9
6	Resultat	11
6.1	Förstår väljare sambanden i ekonomin?	11
6.2	Hur påverkar makroekonomin bedömningar av personlig och nationell ekonomi?	13
6.3	Förstår väljare hur ekonomin påverkar olika grupper?.....	14
6.4	Påverkar makroekonomin röstning och syn på ekonomisk politik?	15
6.5	Viktar olika grupper ekonomiska faktorer olika?	16
7	Slutsatser.....	17
	Referenser	18

1 Introduktion

Att ekonomin påverkar väljarbeteende är vedertaget inom forskning om politiskt beteende (Erikson, MacKuen och Stimson 2002; Fiorina 1981; Kinder och Kiewiet 1981; Duch och Stevenson 2006; Lewis-Beck och Paldam 2000). Väljare belönar regeringar vid god ekonomisk utveckling och bestraffar dem när ekonomin går sämre (Lewis-Beck och Nadeau 2011). Men forskningen har ofta behandlat ekonomin som en enhetlig faktor (jfr Ansolabehere, Meredith och Snowberg 2014), trots att den uppenbart består av flera dimensioner (Hibbs 1977; Palmer och Whitten 1999). Vi har därmed begränsad kunskap om hur väljare hanterar flera ekonomiska signaler samtidigt, och tidigare studier har sällan kunnat isolera effekterna.

I den här rapporten utvecklar vi ett teoretiskt ramverk baserat på fyra typer av sätt att tolka ekonomin: (1) *makroekonomiska bedömningar*, dvs. om väljare ser samband mellan olika ekonomiska faktorer; (2) *egotropiska bedömningar*, som handlar om hur ekonomin påverkar individens ekonomi; (3) *sociotropiska bedömningar*, angående hur ekonomin påverkar landet i stort; och (4) *distributiva bedömningar*, dvs. hur olika grupper påverkas. Vi testar om väljare bearbetar ekonomiska signaler enligt dessa modeller samt hur de påverkar politiska preferenser och röstning.

Vi redovisar experimentella studier från Tyskland, Sverige och USA (totalt 60 experimentella rundor) där vi manipulerar tillväxt, arbetslöshet, inflation och börsutveckling för att mäta väljarnas reaktioner. Dessa data ger en bredare bild av makroekonomins påverkan och dess skilda effekter på olika grupper. Våra resultat visar systematiska mönster i väljarnas respons. Inflation har störst påverkan på både bedömningar av personlig och nationell ekonomi, medan tillväxt, arbetslöshet och börsen har mer varierade effekter.

Studien bidrar genom att a) utveckla ett teoretiskt ramverk för hur väljare tolkar ekonomiska signaler och b) redovisa den första experimentella jämförelsen av hur väljare processar flera ekonomiska signaler samtidigt. Våra resultat visar hur samspelet mellan olika ekonomiska signaler formar politiskt beteende.

Det bör påpekas att studien är avgränsad till just förändringar i *makroekonomin*. Naturligtvis påverkas individer även av ekonomiska faktorer mer knutna till den personliga ekonomin, såsom förändringar i inkomst (jfr Healy, Persson och Snowberg 2017) och förmögenhet (Persson och Martinsson 2018). Detta är dock inte i fokus för denna studie, utan här står i stället just signaler om makroekonomiska förändringar i centrum.

2 Ekonomisk röstning

Forskning om ekonomiskt röstande visar att väljare straffar regeringar vid svag ekonomisk utveckling och belönar dem vid god utveckling (Campbell m.fl. 1960; Hibbs 1977). Tidiga studier inom fältet kopplade regeringars chanser att bli omvalda till makroekonomiska faktorer som arbetslöshet, inflation och tillväxt (Campbell m.fl. 1960; Kramer 1971; Hibbs 1977; Hibbs, Rivers och Vasilatos 1982). Arbetslöshet och tillväxt har ofta setts som viktigast (Powell och Whitten 1993; Fidrmuc 2000), men vissa studier lyfter även inflation (Chappell och Goncalves Veiga 2000). Redan Hibbs (1979) visade att olika väljargrupper har skilda makroekonomiska preferenser. Arbetare är exempelvis känsligare för arbetslöshet, medan tjänstemän påverkas mer av inflation eftersom den urholkar deras sparande (Hibbs, Rivers och Vasilatos 1982; Hibbs och Vasilatos 1982).

Senare experimentella studier visar att väljare reagerar systematiskt på ekonomisk information när den är tydlig och lättolkad (Healy och Lenz 2014; Healy, Persson och Snowberg 2017). Detta tyder på att tillgång till information, snarare än väljarkompetens, påverkar ekonomiskt röstande. Institutionella faktorer spelar också en roll: väljarna måste kunna identifiera ansvariga beslutsfattare (Powell och Whitten 1993; Hellwig och Samuels 2008; Dassonneville och Lewis-Beck 2017; Royed, Leyden och Borrelli 2000). Enpartiregeringar underlättar detta, medan koalitioner gör det svårare (Debus, Stegmaier och Tosun 2014; Nadeau, Niemi och Yoshinaka 2002; Anderson 2000). Vår analys återvänder till grundfrågan: Hur reagerar väljare på specifika ekonomiska signaler, och hur varierar dessa reaktioner mellan grupper?

Senare studier som skiljer mellan olika ekonomiska signaler bygger främst på observationsdata. Lewis-Beck och Nadeau (2011) och Lewis-Beck och Martini (2020) visar att tillväxt och konsumentprisindex påverkar ekonomiska bedömningar. Fossati (2014) finner att individuell risk för arbetslöshet modererar sambandet mellan makroekonomisk utveckling och röstning på sittande regering. Detta stöds även av Singer (2011), som visar att arbetslösa ser ekonomin som en viktigare politisk fråga. Bojar och Vlandas (2021) visar att olika grupper påverkas olika av ekonomiska faktorer: lågutbildade är känsligare för arbetslöshet, pensionärer reagerar starkare på inflation och börsen påverkar höginkomsttagare mer än låginkomsttagare. De menar att regeringar inte alltid bestraffas för dålig ekonomisk utveckling om den främst drabbar svaga grupper. Forskning visar även att mer informerade väljare tenderar att ha en mer korrekt bild av ekonomin och baserar sina röstbeslut i högre grad på ekonomiska faktorer (Duch, Palmer och Anderson 2000; de Vries och Giger 2014; Gomez och Wilson 2006).

Studier om ekonomiskt röstande undersöker främst om väljare reagerar på nationell (sociotropisk) eller personlig (egotropisk) ekonomi, men skiljer sällan mellan olika ekonomiska signaler. Forskningen pekar på att väljare oftast utgår från den nationella ekonomin snarare än deras egen privatekonomi (Fiorina 1981; Kiewiet och Lewis-Beck 2011; Kinder och Kiewiet 1981; Singer och Carlin 2013), även om senare registerbaserad forskning visar att individens ekonomiska situation spelar en lika stor roll när den mäts korrekt (Healy, Persson och Snowberg 2017). Att väljarna i stor utsträckning grundar sitt valarbeteende på samhällsekonomiska faktorer understryker betydelsen av att förstå hur skickliga väljarna är på att hantera makroekonomiska signaler.

Tidigare studier på området präglas dock av mätproblem och ger en begränsad inblick i denna fråga. Även med observationsdata av hög kvalitet vet vi inte vilken ekonomisk information väljare faktiskt möter. Om väljare främst exponeras för en faktor, som tillväxt, kan deras svar spegla informationsflöde snarare än faktisk förståelse. Experimentell metod låter oss isolera hur väljare hanterar ekonomisk information och undviker dessa problem. Innan vi går vidare till analysen presenterar vi dock först vårt teoretiska ramverk.

3 Fyra typer av ekonomiska bedömningar

Ekonomins utveckling påverkar valarbeteende, men kopplingen mellan ekonomiska förhållanden och röstning är oklar. Hur bearbetar väljare olika ekonomiska signaler? Skiljer de på personlig och nationell påverkan? Hur bedömer de effekter för olika grupper? Vi presenterar ett ramverk med fyra typer av ekonomiska bedömningar: hur väljare uppfattar samband mellan ekonomiska indikatorer, hur de värderar påverkan på den egna och nationella ekonomin samt hur de ser på fördelningseffekter mellan grupper.

Viktigt är att särskilja förmågan att göra makroekonomiska, egotropiska, sociotropiska och distributiva bedömningar från hur dessa påverkar röstning. En väljare kan göra ekonomiska bedömningar av de olika slagen, men de måste inte nödvändigtvis sedan avspegla sig i hur de röstar.

Den första typen, makroekonomiska bedömningar, handlar om hur väljare ser samband mellan ekonomiska indikatorer. Hur förstår de exempelvis kopplingen mellan arbetslöshet och tillväxt, eller inflation och aktiemarknadens förändring? Ett klassiskt exempel är den så kallade Phillipskurvan (Phillips 1958), som visar

sambandet mellan låg arbetslöshet och hög inflation.⁵ Makroekonomiska bedömningar handlar således om i vilken mån människor kan göra bedömningar av vilka aspekter av ekonomin som är relaterade till varandra.

Den andra typen, egotropiska bedömningar, handlar om hur väljare värderar ekonomins direkta påverkan på deras egen situation. Även om forskning ofta visar att sociotropiska bedömningar dominerar, kan som sagt mätproblem ligga bakom denna slutsats. Att helt ignorera den personliga ekonomin vore märkligt, eftersom den i så hög utsträckning påverkar människors vardag. Som Fiorina (1981, s. 5) noterar, kan man tänka sig att väljare kan utvärdera regeringen genom att endast bedöma förändringar i deras egen ekonomi. Ett alltför ensidigt fokus på egotropiska bedömningar kan dock begränsa förståelsen för bredare ekonomiska sammanhang, och särskilt hur väljare förväntar sig att förändringar i makroekonomin kan komma att påverka deras egen ekonomiska situation.

Den tredje typen, sociotropiska bedömningar, handlar om hur väljare bedömer effekter på den nationella ekonomin. Forskning visar att många människor fokuserar just på samhällsekonomin snarare än privatekonomin när de avgör hur de ska rösta (Kiewiet och Lewis-Beck 2011; Kinder och Kiewiet 1979; Lewis-Beck och Stegmaier 2000). Detta kan förklaras av en hänsyn till allmänintresset eller att den nationella ekonomin ses som en tydlig indikator på regeringens kompetens (Lewin 1991; Ansolabehere, Meredith och Snowberg 2014; Elinder, Jordahl och Poutvaara 2015; Peltzman 1990).

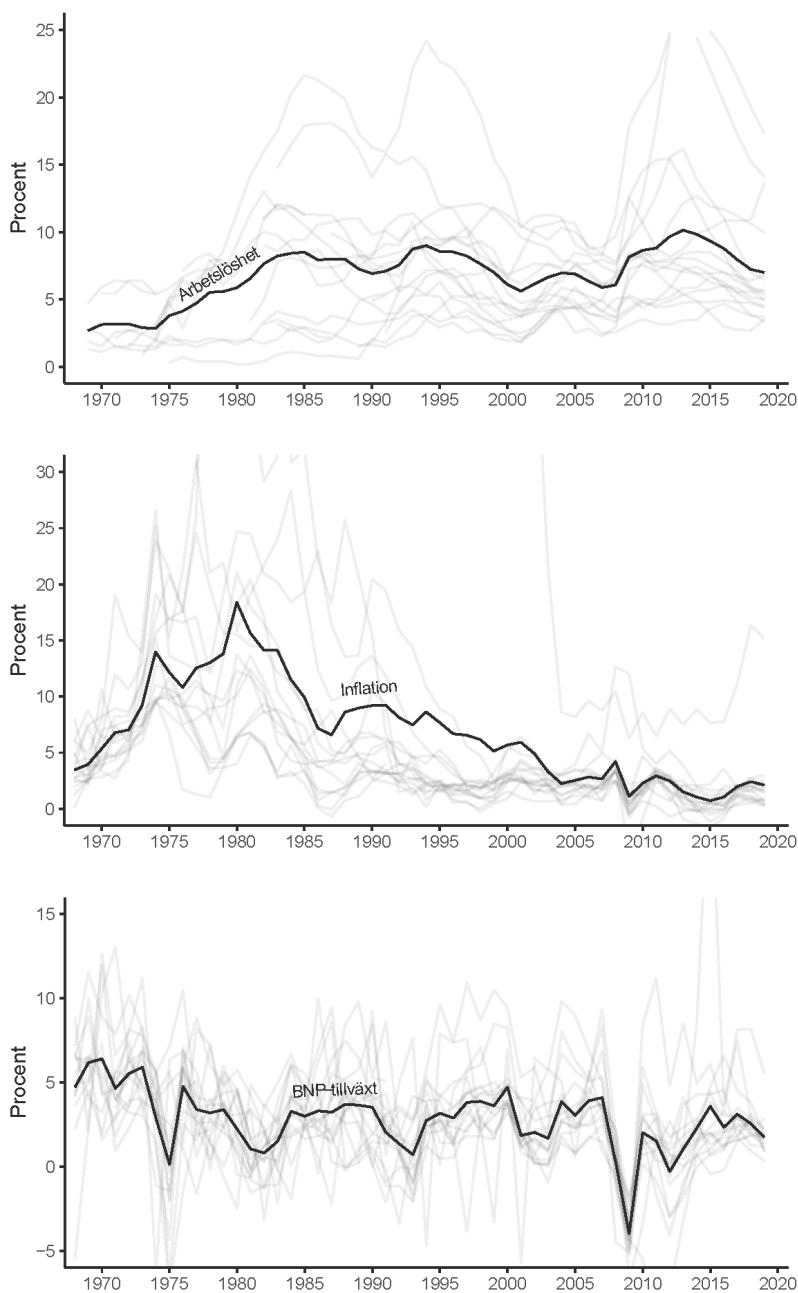
Den fjärde typen, distributiva bedömningar, handlar om hur väljare ser på ekonomins effekter för olika samhällsgrupper. Detta inkluderar hur inflation, arbetslöshet och börsutveckling påverkar olika segment av befolkningen. Forskning om klassbaserat ekonomiskt röstande visar att regeringar belönas olika beroende på vilka inkomstgrupper som gynnas av ekonomisk tillväxt (Evans och de Graaf 2013). Vi bygger vidare på denna forskning genom att undersöka hur väljare uppfattar ekonomins effekter för olika grupper. Våra experiment testar om och hur väljare processar information om fördelningsmässiga konsekvenser, vilket ger insikter om varför olika väljargrupper värderar vissa ekonomiska faktorer högre än andra.

⁵ Efter att Philipskurvan hade starkt empiriskt stöd i den ekonomiska utvecklingen under framför allt 1960-talet har den haft svagare stöd därefter. Senare forskning visar att sambandet är kontextberoende och påverkas av exempelvis arbetsmarknadens förutsättningar och centralbankers agerande (se t.ex. Del Negro m.fl. 2020).

4 Bakgrund – utvecklingen av makroekonomiska indikatorer över tid

Som en bakgrund visar Figur 1 utvecklingen av arbetslöshet, tillväxt och inflation under de senaste decennierna i OECD-länderna. De tjocka svarta linjerna visar den genomsnittliga utvecklingen för respektive indikator, och de tunnare grå linjerna visar utvecklingen i de enskilda länderna. Figuren illustrerar hur inflation och tillväxt över tid har skilt sig åt, vilket understryker behovet av att analysera hur väljare hanterar flera ekonomiska signaler snarare än att enbart använda aggregerade mått för den makroekonomiska utvecklingen. Dessa skiftande mönster i figuren visar att ingen enskild ekonomisk indikator fullt ut fångar den komplexa verklighet som väljare möter, vilket gör det nödvändigt att analysera hur flera ekonomiska signaler samspelar i deras beslutsfattande.

Inflationen nådde en topp på 1970-talet och sjönk därefter, medan tillväxten varierade mellan noll och fem procent, med kraftiga nedgångar under 1970-talet och vid finanskrisen 2008. Arbetslösheten har generellt ökat sedan 1970-talet, även om det funnits tillfälliga nedgångar. Variationerna mellan länder är stora (grå linjer), särskilt för arbetslöshet och inflation. Sambanden mellan indikatorerna har också förändrats: medan arbetslöshet och inflation haft en stabil relation, rörde sig tillväxt och inflation i takt fram till tidigt 2000-tal, då de började divergera.

Figur 1 Utvecklingen av arbetslöshet, inflation och BNP-tillväxt i OECD-länder

5 Experiment med makroekonomisk information

Vår experimentella design hanterar de problem som tidigare nämnts. Genom att manipulera information om tillväxt, arbetslöshet, inflation och börsutveckling kan vi isolera hur väljare processar varje dimension separat och hur de väger flera faktorer samtidigt. Detta upplägg separerar väljarnas informationsbearbetning från institutionella faktorer och löser ut de korrelationsproblem som finns i observationsdata.

Vi har genomfört enkätbaserade experiment i USA, Tyskland och Sverige via YouGov under 2023.⁶ Detta gör det möjligt att testa om ekonomiskt röstande varierar mellan länder med olika makroekonomiska förutsättningar. Valet av länder speglar skillnader i politiska system och ekonomiska strukturer inom industrialiserade västländer.

Vi genomförde två typer av experiment där deltagarna fick information om makroekonomins fyra huvuddimensioner: BNP-tillväxt, arbetslöshet, inflation och börsutveckling. I det första experimentet exponerades deltagarna för endast en ekonomisk indikator åt gången, medan det andra experimentet presenterade alla fyra indikatorer samtidigt. Det första experimentet användes för att studera makroekonomiska bedömningar (dvs. vilka indikatorer väljare kopplar samman), medan det andra användes för att analysera de övriga tre delarna av det teoretiska ramverket.

Båda experimenten bestod av fyra rundor där deltagarna presenterades inför en hypotetisk ekonomi med slumpmässigt tilldelade värden på indikatorerna. Det rör sig alltså om en fingerad och idealiserad informationsmiljö, som väsentligt skiljer sig från hur väljare kommer i kontakt med ekonomisk information i sin vardag. Det begränsar möjligheten att generalisera till hur väljarna reagerar på ekonomisk information i en vardaglig kontext, men gör det möjligt för oss att studera hur väljarna gör det i en situation där informationen presenteras klart och tydligt utan potentiella distraktioner från andra kontextuella faktorer. Värdena var heltal, slumpmässigt dragna från fördelningar baserade på faktiska historiska förändringar under de senaste 40 åren i de undersökta länderna. Intervallen var -2 till 4 för arbetslöshet, 1 till 10 för inflation, -5 till 7 för BNP och -42 till 65 för börsen. Indikatorerna presenterades med följande formulering:

⁶ Urvalet är ett så kallat kvoturval från YouGovs stående paneler i Sverige, USA och Tyskland. Kvoturval möjliggör att urvalet speglar bestämda demografiska egenskaper i populationen, såsom kön, ålder och utbildning. Det är kostnadseffektivt sätt att öka urvalets representativitet. Samtidigt är det inte slumpmässigt, vilket begränsar möjligheten att generalisera resultaten till hela populationen.

- Föreställ dig att arbetslösheten [ökade/minskade] med (x) procentenheter det senaste året.
- Föreställ dig att inflationen var (x) % det senaste året.
- Föreställ dig att BNP [ökade/minskade] med (x) % det senaste året.
- Föreställ dig att börsen [steg/föll] med (x) % det senaste året.

Totalt deltog cirka 3 000 respondenter per land.⁷ En tredjedel ingick i experimentet med flera indikatorer, medan övriga fördelades jämnt på fyra separata experiment, där varje grupp fokuserade på en indikator: inflation, arbetslöshet, BNP eller börsutveckling. Varje av dessa fyra omfattade en sjättedel av det totala urvalet.

Studien kan därmed ses som fem experiment (fyra enkelindikator- och ett flerindikatorexperiment) genomförda i tre länder. Eftersom varje experiment innehöll fyra rundor, där deltagarna besvarade frågor om den hypotetiska ekonomin, består studien totalt av 60 experimentella rundor. Vi använder således variation både inom och mellan respondenter.

I experimentet med enskilda indikatorer bad vi deltagarna göra bedömningar av hur de trodde att nivåerna för de tre ekonomiska dimensioner de inte fick information om utvecklats. Vi ställde frågan: "Hur tror du att följande aspekter av ekonomin utvecklades under samma period?" och lät dem bedöma de tre övriga dimensionerna på en femgradig skala från "Ökade definitivt" till "Minskade definitivt".

Efter både enkel- och flerindikatorexperimenten ställde vi frågor kopplade till vårt teoretiska ramverk. För att mäta egotropiska bedömningar använde vi frågan: "Givet denna ekonomiska utveckling, skulle du säga att din egen ekonomi blev bättre, förblev densamma eller blev sämre?". Svarsalternativen sträckte sig från "Mycket bättre" till "Mycket sämre" på en femgradig skala.

För att studera sociotropiska bedömningar frågade vi: "Skulle du säga att landets ekonomi blev bättre, förblev densamma eller blev sämre under denna period?" med samma svarsskala som ovan.

För att undersöka fördelningsmässiga bedömningar ställde vi frågan: "Baserat på beskrivningen ovan, skulle du säga att följande grupper gynnades eller missgynnades av denna ekonomi?". Deltagarna bedömde effekterna för "arbetarklassen", "medelklassen" och "de rika" på en femgradig skala från "Definitivt missgynnade" till "Definitivt gynnade".

⁷ Vi inkluderade två uppmärksamhetskontroller för att exkludera ouppmärksamma deltagare och samlade endast in svar från de som klarade testerna.

För att studera preferenser för ekonomisk politik ställde vi frågan: ”Givet denna ekonomiska utveckling, anser du att regeringen bör göra mer för att stimulera ekonomin eller mindre för att kyla ner den?” Svarsalternativen sträckte sig på en femgradig skala från ”Stimulera ekonomin mycket” till ”Kyla ner den mycket”.

Till sist, för att undersöka röstningsbeteende frågade vi amerikanska deltagare: ”Skulle du rösta på en president ansvarig för denna ekonomiska utveckling?”. I Sverige och Tyskland löd frågan i stället: ”Skulle du rösta på ett parti ansvarigt för denna ekonomiska utveckling?”.

6 Resultat

6.1 Förstår väljare sambanden i ekonomin?

Vi analyserar först hur väljare uppfattar relationer mellan makroekonomiska indikatorer. För att efterlikna den typ av begränsad information de kan tänkas få i verkligheten exponerades deltagarna alltså för en ekonomisk faktor åt gången. Efter varje scenario fick de bedöma hur de trodde att de övriga indikatorerna, som inte visades, hade utvecklats under samma period.

Figur 2 visar ostandardiserade regressionskoefficienter från de tre länderna.⁸ Röda nyanser indikerar negativa samband och blå nyanser positiva, där färgstyrkan signalerar sambandsstyrka.

Resultaten visar tydliga mönster i hur väljare kopplar samman ekonomiska faktorer. Vi ser starka negativa samband mellan arbetslöshet och både förändring på börsen och BNP. När exempelvis arbetslösheten stiger med en procentenhet i experimentvinjetterna gör väljarna bedömningen att BNP kommer att minska med 0,22 enheter på den femgradiga svarsskalan från (1) minskat mycket till (5) ökat mycket.⁹ Däremot finns tydliga positiva samband mellan BNP och börsen. Information om BNP och arbetslöshet skapar de starkaste associationerna, medan inflation och särskilt börsen har svagare kopplingar till övriga indikatorer.

⁸ Utfallet mäts alltså på en ordinalskala från ”minskat mycket” (1) till ”ökat mycket” (5). Standardfelen är klustrade på individnivå.

⁹ Alla regressionskoefficienter i figuren kan tolkas på motsvarande sätt. Koefficienten indikerar hur den genomsnittliga bedömningen på den femgradiga utfallsskalan förändras efter en enhetsförändring i den oberoende variabeln.

		Utfallsvariabel			
		BNP	Inflation	Börsen	Arbetslöshet
Effektvariabel	BNP		-0,07 (0,01)	0,16 (0,00)	-0,17 (0,01)
	Inflation	-0,08 (0,01)		-0,08 (0,01)	0,09 (0,00)
	Börsen	0,02 (0,00)	-0,01 (0,00)		-0,02 (0,00)
	Arbetslöshet	-0,22 (0,01)	0,07 (0,01)	-0,14 (0,01)	

Figur 2 Väljarnas föreställningar om hur makroekonomin hänger ihop

Väljare förväntar sig alltså att en positiv utveckling av olika ekonomiska faktorer hänger ihop. Detta märks särskilt i deras slutsatser när inflationen ökar. I strid med makroekonomiska teorier och samband enligt den så kallade Phillipskurvan tror väljarna att högre inflation leder till lägre BNP-tillväxt och börsnedgång, samtidigt som arbetslösheten stiger. Omvänt förväntar de sig att lägre arbetslöshet, högre BNP-tillväxt eller börsuppgång hänger samman med en minskande inflation.

Dessa mönster tyder på att väljare baserar sina ekonomiska bedömningar mer på allmän känsla än på makroekonomisk teori. Detta kan vara problematiskt för politiker om väljare har orealistiska förväntningar på både hög tillväxt och låg arbetslöshet tillsammans med låg inflation. Det antyder också att begränsad information om ekonomin kan förstärka sådana felaktiga antaganden, där väljare tolkar en negativ utveckling i en del av ekonomin som ett tecken på bredare problem.

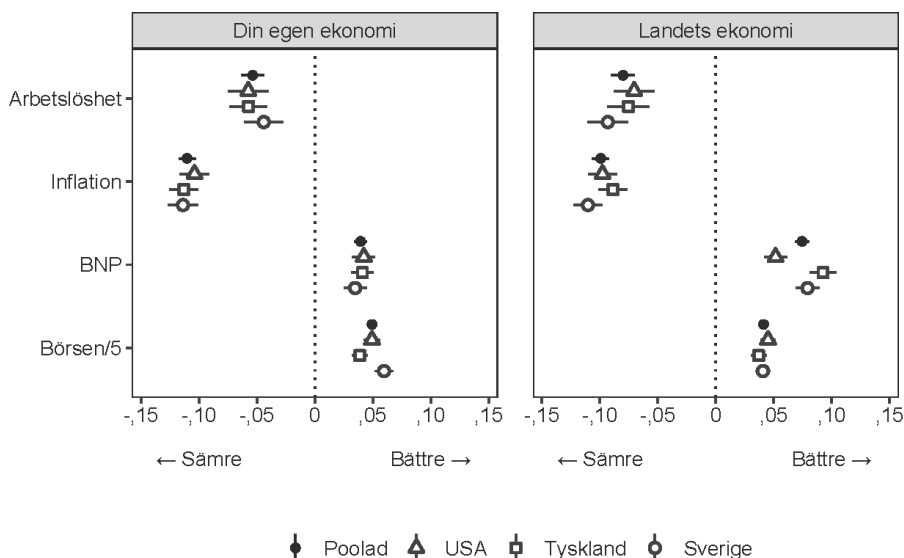
I den engelskspråkiga versionen av studien redovisas fullständiga resultat, inklusive landspecifika analyser (Christensen, Persson och Schwenk 2025). Sambanden pekar i samma riktning i alla tre länder, men vissa skillnader finns. Sambandet mellan BNP och arbetslöshet är starkare i Sverige och Tyskland, medan de övergripande kopplingarna mellan indikatorerna är svagare i USA.

6.2 Hur påverkar makroekonomin bedömningar av personlig och nationell ekonomi?

Efter att ha undersökt hur väljare kopplar samman ekonomiska indikatorer analyserar vi nu hur de tolkar makroekonomisk information vid bedömningar av både den egna ekonomin och landets ekonomi. Vi använder experimentet med flera indikatorer, där deltagarna samtidigt får information om tillväxt, arbetslöshet, inflation och börsutveckling.

Figur 3 visar effekterna av de fyra indikatorerna på bedömningar av personlig ekonomi (vänster panel) och nationell ekonomi (höger panel). Resultaten visas både för samtliga länder och separat för varje land. Högre värden innebär mer positiva utvärderingar.

Resultaten visar tydliga mönster. I samtliga länder påverkar högre arbetslöshet och inflation både personlig och nationell ekonomi negativt, medan högre BNP-tillväxt och börsutveckling har positiva effekter.

Figur 3 Väljarnas utvärderingar av hur makroekonomin påverkar den egna ekonomin och landets ekonomi

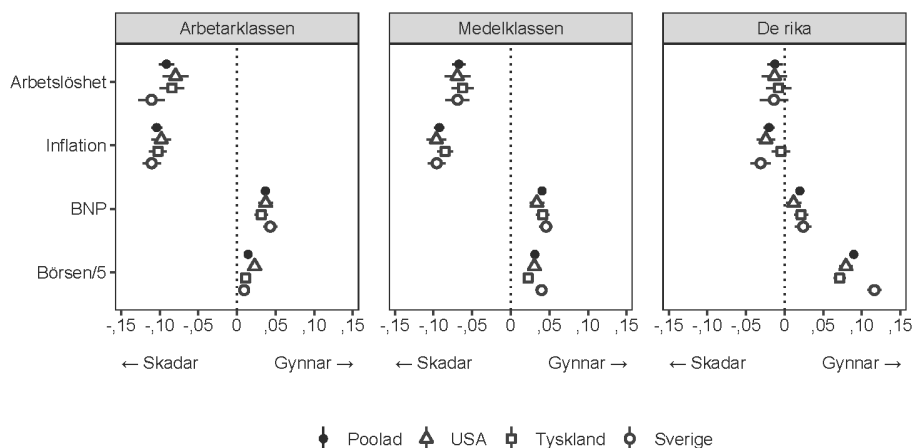
För att sätta effekterna i perspektiv: en procentenhets ökning av inflationen minskar bedömningen av den egna ekonomin med cirka 0,12 skalsteg på en femgradig skala – motsvarande effekten av en tvåprocentig ökning av arbetslösheten. För den nationella ekonomin har en procentenhets BNP-tillväxt en positiv effekt (0,07 skalsteg), vilket är jämförbart med den negativa effekten av en procentenhets högre arbetslöshet (-0,08 skalsteg).

Två tydliga mönster framträder. För det första skiljer väljare mellan personlig och nationell ekonomi i sina bedömningar i viss mån. BNP har en starkare effekt på utvärderingen av nationell ekonomi men en svagare påverkan på den egna ekonomin. Samtidigt är effekterna av inflation och börsutveckling likartade för båda. Arbetslöshet har en något större negativ effekt på nationell ekonomi än på personlig ekonomi.

Resultaten indikerar systematiska mönster i hur väljare bearbetar ekonomiska dimensioner. Inflation och börsen tycks ha större påverkan på bedömningen av den egna ekonomin, då de direkt påverkar hushållens utgifter och förmögenhet. BNP, och i viss mån arbetslöshet, förefaller ha en svagare effekt på personlig ekonomi men en starkare påverkan på bedömningen av nationell ekonomi.

6.3 Förstår väljare hur ekonomin påverkar olika grupper?

Vi har fastställt att väljare skiljer mellan påverkan på personlig och nationell ekonomi. Men kan de också bedöma hur makroekonomin påverkar olika samhällsgrupper? För att undersöka detta fick deltagarna utvärdera effekterna på "arbetarklassen", "medelklassen" och "de rika" på en femgradig skala från "definitivt missgynnade" till "definitivt gynnade".

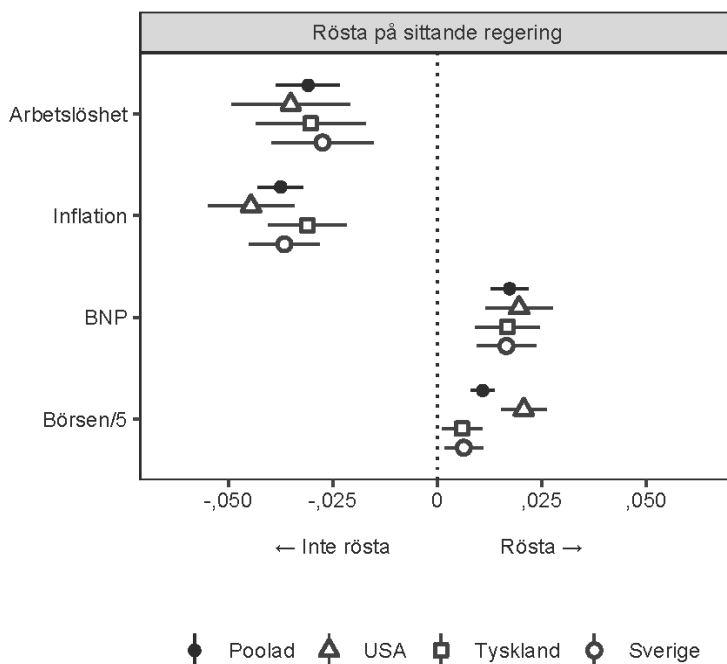
Figur 4 Väljarnas utvärderingar av hur makroekonomin påverkar olika samhällsklasser

Figur 4 visar systematiska skillnader i hur väljare uppfattar ekonomins effekter på olika grupper. BNP-tillväxt anses gynna alla tre grupper ungefär lika. Arbetslöshet ses som mest negativ för arbetarklassen, måttligt negativ för medelklassen och har liten påverkan på de rika. Inflation tros påverka arbetarklassen och medelklassen mer än de rika. Börsutvecklingen visar det motsatta mönstret – väljare anser att den har minimal effekt på arbetarklassen, viss påverkan på

medelklassen och gynnar de rika mest. Dessa mönster återfinns i samtliga tre länder, med vissa mindre variationer.

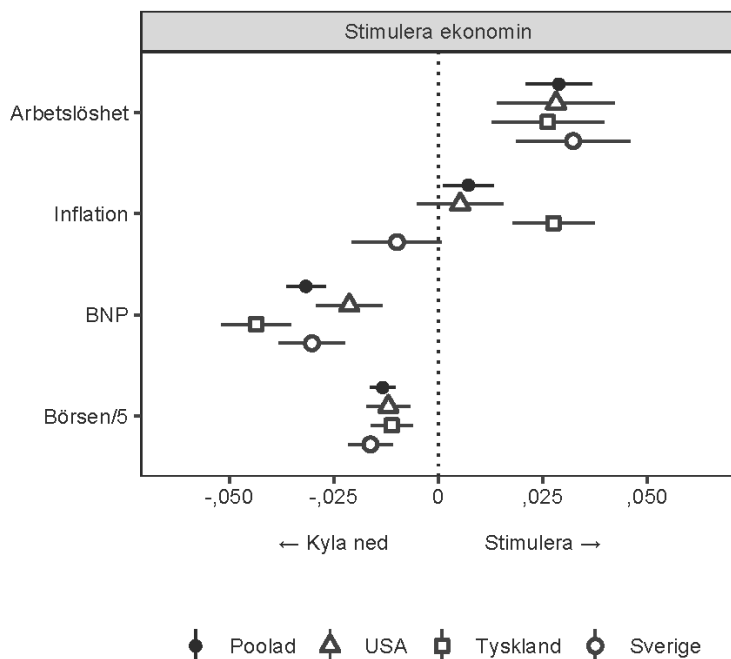
6.4 Påverkar makroekonomin röstning och syn på ekonomisk politik?

Våra analyser visar systematiska mönster i hur väljare bearbetar ekonomisk information, men påverkar dessa bedömningar politiska preferenser? Vi undersöker detta genom att fråga deltagarna om de a) skulle rösta på en regering ansvarig för denna ekonomiska utveckling, och b) föredrar en mer expansiv eller restriktiv ekonomisk politik baserat på informationen de fick.

Figur 5 Väljarnas uppfattningar om hur makroekonomin påverkar deras röstintentioner

Figur 5 visar att makroekonomiska indikatorer har tydliga effekter på röstintentioner. Högre arbetslöshet och inflation minskar stödet för den sittande regeringen, medan BNP-tillväxt och, i mindre utsträckning, börsutveckling ökar stödet. Skillnaderna mellan länder är små, men i USA har börsen en starkare koppling till röstintentioner än i Sverige och Tyskland.

Figur 6 Väljarnas uppfattningar om hur makroekonomin bör påverka ekonomiska stimulanser

Figur 6 visar väljarnas preferenser för ekonomisk politik. När bör regeringen stimulera ekonomin och när bör den kyla ner den? För vissa indikatorer skiljer sig här resultaten mer mellan länder. Att besvara denna fråga kräver kognitivt mer av deltagarna, och det finns inga entydigt ”rätta” svar. Tidigare forskning visar att väljare ofta motsätter sig ökade offentliga utgifter (Peltzman 1992), men studier från den senaste finanskrisen tyder på att stödet för åtstramning beror på det ekonomiska sammanhanget (Bojar m.fl. 2022). Våra resultat visar att väljare i alla tre länder föredrar ekonomiska stimulanser vid hög arbetslöshet, medan en positiv utveckling på börsen ökar stödet för en mer återhållsam politik. BNP-tillväxt leder generellt till önskemål om att kyla ner ekonomin. För dessa tre indikatorer tycks väljare i alla länder ha en kontracyklisk ekonomisk preferens. Vad det gäller inflation så skiljer sig resultaten åt mer mellan länderna.

6.5 Viktar olika grupper ekonomiska faktorer olika?

I den engelskspråkiga fullständiga versionen av studien undersöker vi i detalj om väljare med olika socioekonomiska förhållanden eller politisk kunskap processar ekonomisk information på olika sätt. Analyserna fokuserar på arbetsmarknadsposition, inkomstnivå och politisk kunskap. Resultaten visar att arbetsmarknadsposition har liten betydelse för hur väljare bedömer ekonomin. Däremot påverkar

inkomstnivå och politisk kunskap hur olika ekonomiska faktorer viktas. Hög-inkomsttagare lägger exempelvis större vikt vid börsutvecklingen.

Respondenter med omfattande politisk kunskap reagerar generellt mer kraftfullt på alla ekonomiska indikatorer. I forskningslitteraturen anses ekonomisk röstning ofta vara ett förhållandevis okomplicerat sätt för väljarna att utvärdera den sittande regeringen, men våra resultat tyder på att det finns skillnader mellan olika väljargrupperns förmåga att bedöma ekonomin. Skillnaderna är betydligt större än den vi finner med avseende på arbetsmarknadsposition eller inkomst i kontrast till tidigare forskning. För en mer detaljerad genomgång av resultaten, se den engelskspråkiga versionen av studien.

7 Slutsatser

Forskning om ekonomiskt och politiskt beteende bygger ofta på en idé om en enhetlig ekonomi, men våra resultat visar att väljare tar hänsyn till flera ekonomiska dimensioner. De bearbetar information på liknande sätt i Tyskland, Sverige och USA, oavsett institutionella och kulturella skillnader. Väljare har uppfattningar om hur ekonomin påverkar både dem själva och samhället samt vilka konsekvenser den har för olika grupper. Makroekonomiska faktorer påverkar dessutom synen på sittande regeringar och ekonomisk politik, särskilt bland politiskt kunniga väljare.

Ingen enskild makroekonomisk faktor styr väljarnas ekonomiska bedömningar. Att manipulera opinionen genom en stark ekonomi inför ett val kan därför vara svårt, i och med att flera indikatorer beaktas samtidigt. En välskött ekonomi kräver mer än BNP-tillväxt – även låg inflation, stabil arbetsmarknad och en stark börs spelar roll, vilket gör det svårt för regeringar att optimera alla dimensioner samtidigt.

Inflationens centrala roll är särskilt relevant i en tid med oberoende centralbanker. Väljare bestraffar regeringar för prisökningar, trots att penningpolitiken ligger utanför deras direkta kontroll. Våra resultat pekar på att väljarna i viss mån saknar förståelse för vissa makroekonomiska avvägningar, vilket tydliggör vikten av att politiker förklarar och motiverar sina politiska beslut för medborgarna (jfr Esaïasson, Gilljam och Persson 2017).

Resultaten är konsekventa mellan länder och det gäller även synen på hur ekonomin påverkar olika grupper. Detta tyder på att generella kognitiva processer kan vara viktigare än institutionsspecifika faktorer. Samtidigt bör det noteras att vår data samlades in under en period av hög inflation efter pandemin. Framtida forskning bör undersöka om resultaten håller under andra ekonomiska förhållanden.

Referenser

- Anderson, Christopher J. 2000. "Economic voting and political context: A comparative perspective." *Electoral Studies* 19(2-3):151–170.
- Ansolabehere, Stephen, Marc Meredith och Erik Snowberg. 2014. "Macroeconomic voting: Local information and micro-perceptions of the macro-economy." *Economics & Politics* 26(3):480–510.
- Bojar, Abel, Björn Bremer, Hanspeter Kriesi och Chendi Wang. 2022. "The effect of austerity pack ages on government popularity during the great recession." *British Journal of Political Science* 52(1):181–199.
- Bojar, Abel och Tim Vlandas. 2021. "Group-specific responses to retrospective economic performance: A multilevel analysis of parliamentary elections." *Politics & Society* 49(4):517–548.
- Campbell, Angus, Philip Converse, Warren Miller och Donald Stokes. 1960. *The American voter*. New York: Wiley.
- Chappell, Henry W. och Linda Goncalves Veiga. 2000. "Economics and elections in Western Europe: 1960–1997." *Electoral Studies* 19(2-3):183–197.
- Christensen, Love, Mikael Persson och Jana Schwenk. 2025. "Processing macroeconomic signals: Voter responses to growth, unemployment, inflation and stock markets." Working paper 2025:10. Uppsala: IFAU.
- Dassonneville, Ruth och Michael S. Lewis-Beck. 2017. "Rules, institutions and the economic vote: Clarifying clarity of responsibility." *West European Politics* 40(3):534–559.
- de Vries, Catherine E. och Nathalie Giger. 2014. "Holding governments accountable? Individual heterogeneity in performance voting." *European Journal of Political Research* 53(2):345–362.
- Debus, Marc, Mary Stegmaier och Jale Tosun. 2014. "Economic voting under coalition governments: Evidence from Germany." *Political Science Research and Methods* 2(1):49–67.
- Del Negro, Marco, Lenza, Michele, Primiceri, Giorgio E. och Tambalotti, Andrea. (2020). "What's up with the Phillips Curve?" *Brookings Papers on Economic Activity*, Spring 2020, 301–373.

- Duch, Raymond M., Harvey D. Palmer och Christopher J. Anderson. 2000. "Heterogeneity in perceptions of national economic conditions." *American Journal of Political Science* 44(4):635–652.
- Duch, Raymond M. och Randolph T. Stevenson. 2006. *The economic vote: How political and economic institutions condition election results*. New York: Cambridge University Press.
- Elinder, Mikael, Henrik Jordahl och Panu Poutvaara. 2015. "Promises, policies and pocketbook voting." *European Economic Review* 75:177–194.
- Erikson, Robert S, Michael B MacKuen och James A Stimson. 2002. *The macro polity*. New York: Cambridge University Press.
- Esaiasson, Peter, Mikael Gilljam och Mikael Persson. 2017. "Responsiveness beyond policy satisfaction: Does it matter to citizens?" *Comparative Political Studies* 50(6):739–65.
- Evans, Geoffrey och Nan Dirk de Graaf. 2013. "Political Choice Matters: Examining the Causal Pathways from Class to Vote." *Comparative Political Studies* 46(9):1155–1183.
- Fidrmuc, Jan. 2000. "Economics of voting in post-communist countries." *Electoral Studies* 19(2-3):199–217.
- Fiorina, Morris P. 1981. *Retrospective voting in American national elections*. Yale University Press.
- Fossati, Diego. 2014. "Economic vulnerability and economic voting in 14 OECD countries." *European Journal of Political Research* 53(1):116–135.
- Gomez, Brad T. och J. Matthew Wilson. 2006. "Cognitive heterogeneity and economic voting: A comparative analysis of four democratic electorates." *American Journal of Political Science* 50(1):127–145.
- Healy, Andrew och Gabriel S Lenz. 2014. "Substituting the end for the whole: Why voters respond primarily to the election-year economy." *American Journal of Political Science* 58(1):31–47.
- Healy, Andrew J., Mikael Persson och Erik Snowberg. 2017. "Digging into the pocketbook: Evidence on economic voting from income registry data matched to a voter survey." *American Political Science Review* 9(1):1–32.
- Hellwig, Timothy och David Samuels. 2008. "Electoral accountability and the variety of democratic regimes." *British Journal of Political Science* 38(1):65–90.

- Hibbs, Douglas A. 1977. "Political parties and macroeconomic policy." *American Political Science Review* 71(4):1467–1487.
- Hibbs, Douglas A. 1979. "The mass public and macroeconomic performance: The dynamics of public opinion toward unemployment and inflation." *American Journal of Political Science* 23(4):705.
- Hibbs, Douglas A. och Nicholas Vasilatos. 1982. "Economic outcomes and political support for British governments among occupational classes: A dynamic analysis." *American Political Science Review* 76(2):259–279.
- Hibbs, Douglas A., R. Douglas Rivers och Nicholas Vasilatos. 1982. "The dynamics of political support for American presidents among occupational and partisan groups." *American Journal of Political Science* 26(2):312.
- Kiewiet, D. Roderick och Michael S. Lewis-Beck. 2011. "No man is an island: Self-interest, the public interest, and sociotropic voting." *Critical Review* 23(3):303–319.
- Kinder, Donald R. och D. Roderick Kiewiet. 1979. "Economic discontent and political behavior: The role of personal grievances and collective economic judgments in congressional voting." *American Journal of Political Science* 23(3):495–527.
- Kinder, Donald R. och D. Roderick Kiewiet. 1981. "Sociotropic politics: The American case." *British Journal of Political Science* 11(2):129–161.
- Kramer, Gerald H. 1971. "Short-term fluctuations in US voting behavior, 1896–1964." *American Political Science Review* 65(1):131–143.
- Lewin, Leif. 1991. *Self-Interest and Public Interest in Western Politics*. Oxford: Oxford University Press.
- Lewis-Beck, Colin och Nicholas F. Martini. 2020. "Economic perceptions and voting behavior in US presidential elections." *Research & Politics* 7(4).
- Lewis-Beck, Michael S. och Martin Paldam. 2000. "Economic voting: An introduction." *Electoral Studies* 19(2-3):113–121.
- Lewis-Beck, Michael S och Mary Stegmaier. 2000. "Economic determinants of electoral outcomes." *Annual review of political science* 3(1):183–219.
- Lewis-Beck, Michael Steven och Richard Nadeau. 2011. "Economic voting theory: Testing new dimensions." *Electoral Studies* 30(2):288–294.

- Nadeau, Richard, Richard G Niemi och Antoine Yoshinaka. 2002. "A cross-national analysis of economic voting: Taking account of the political context across time and nations." *Electoral Studies* 21(3):403–423.
- Palmer, Harvey D och Guy D Whitten. 1999. "The electoral impact of unexpected inflation and economic growth." *British Journal of Political Science* 29(4):623–639.
- Peltzman, Sam. 1990. "How efficient is the voting market?" *Journal of Law & Economics* 33(1):27–63.
- Peltzman, Sam. 1992. "Voters as fiscal conservatives." *Quarterly Journal of Economics* 107(2): 327–361.
- Persson, Mikael och Johan Martinsson. 2018. "Patrimonial economic voting and asset value: New evidence from taxation register data." *British Journal of Political Science* 48(3):825–42.
- Phillips, A. W. (1958). "The Relation Between Unemployment and the Rate of Change of Money Wages in the United Kingdom, 1861–1957." *Economica* 25(100):283–299.
- Powell, G. Bingham och Guy D. Whitten. 1993. "A cross-national analysis of economic voting: Taking account of the political context." *American Journal of Political Science* 37(2):391.
- Royed, Terry J., Kevin M. Leyden och Stephen A. Borrelli. 2000. "Is 'clarity of responsibility' important for economic voting? Revisiting Powell and Whitten's hypothesis." *British Journal of Political Science* 30(4):669–698.
- Singer, Matthew M. 2011. "Who says 'It's the economy'?" Cross-national and cross-individual variation in the salience of economic performance." *Comparative Political Studies* 44(3):284–312.
- Singer, Matthew M. och Ryan E. Carlin. 2013. "Context counts: The election cycle, development, and the nature of economic voting." *Journal of Politics* 75(3):730–742.

Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) är ett forskningsinstitut under Arbetsmarknadsdepartementet med placering i Uppsala.

IFAU ska främja, stödja och genom forskning genomföra uppföljningar och utvärderingar.

Uppdraget omfattar effekter av arbetsmarknads- och utbildningspolitik, arbetsmarknadens funktionssätt och arbetsmarknadseffekter av socialförsäkringen.

I rapportserien presenteras såväl IFAU:s forskning som resultat av samarbeten med andra nationella och internationella forskningsorganisationer.

IFAU delar årligen ut bidrag till olika forskningsprojekt, vars resultat publiceras i rapportserien.

Rapporterna kan vara fristående eller publiceras tillsammans med ett Working paper.

Alla IFAU:s publikationer finns på www.ifau.se